

Jerzy Syryjczyk

Problem apostazji od wiary w projektach nowego prawa kościelnego

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 25/3-4, 177-185

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JERZY SYRYJCZYK

PROBLEM APOSTAZJI OD WIARY W PROJEKTACH NOWEGO PRAWA KOŚCIELNEGO

Treść: Wstęp. 1. Kodeks Prawa Kanonicznego. 2. Projekty nowego prawa. 3. Wnioski.

Wstęp

Z faktu, że w świetle teologii i prawa kanonicznego apostazja od wiary jest herezją, rodzi się pytanie, czy nie byłoby uzasadnione aby w nowym prawie kościelnym dokonać zmian polegających na tym, iż pod pojęciem herezji rozumie się także apostazję w znaczeniu całkowitego odstąpienia od wiary chrześcijańskiej. Drugie zagadnienie dotyczące apostazji mieści się w problemie, w jaki sposób należy ujedynolicić wieloznaczność terminologii pojawiającej się w Kodeksie Prawa Kanonicznego na oznaczenie apostazji i herezji? Powyższe pytania nasuwają się w związku z istniejącą dyskusją wokół wzajemnych relacji zachodzących pomiędzy pojęciem apostazji a pojęciem herezji, które to zagadnienie w Projektach nowego prawa kanonicznego znajduje inne rozwiązanie niż w Kodeksie Prawa Kanonicznego.

1. Kodeks Prawa Kanonicznego

Na oznaczenie apostazji prawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego posługuje się różnorodną terminologią, jak „apostasias a fide”, „apostasias a fide christiana”, „apostasias” oraz „apostasias a fide catholica”. Między innymi i w tym celu, aby pod powyższą terminologią nie podkładano różnych pojęć, kanon 1325 §2 stanowi, że pod pojęciem apostazji rozumie się całkowite odstąpienie od wiary chrześcijańskiej po uprzednio przyjętym chrzcie. Powyższe określenie jest nieadekwatne do apostazji od wiary katolickiej, gdyż ten rodzaj apostazji nie musi identyfikować się z porzuceniem wiary chrześcijańskiej. Inaczej mówiąc, „apostazja od wiary katolickiej” jest pojęciem szerszym od pojęcia „apostazja od wiary chrześcijańskiej” w rozumieniu kan. 1325 § 2. W tym sensie apostazja od wiary katolickiej może być dokonana przez apostazję od wiary chrześcijańskiej, herezję i schizmę. Ponadto pojęcia te różnią się między sobą tym, że apostazja od wiary chrześcijańskiej

właściwa jest katolikom i braciom odłączonym, natomiast apostazja od wiary katolickiej — możliwa jest do popełnienia tylko przez katolików. Stąd wniosek, że Kodeks posługuje się dwoma pojęciami apostazji nie określając, co rozumie przez odstąpienie od wiary katolickiej.

Pojęcie apostazji od wiary katolickiej w Kodeksie występuje wyjątkowo w kan. 646 § 1 n. 1 i w kan. 1065 § 1. W szeregu innych przepisów prawodawca chcąc wskazać, że konkretna norma odnosi się do apostazji, herezji i schizmy, wyodrębniła te poszczególne pojęcia. Stąd powstaje pytanie, czy z punktu widzenia dogmatycznego i techniki legislacyjnej nie byłoby uzasadnione posługiwanie się tylko jednym terminem „apostazja od wiary katolickiej” lub też niewprowadzanie tego pojęcia w ogóle?

W celu odpowiedzi na postawione wyżej pytanie należy zastanowić się, dlaczego Kodeks wprowadza pojęcie „apostazji od wiary katolickiej” tylko w kan. 646 § 1 n. 1 i w kan. 1065 § 1?

W prawie małżeńskim prawodawca kościelny, mając na względzie dobro sakramentu małżeństwa i dobro wiary, przeciwstawia odstępców od wiary katolickiej (kan. 1065 § 1) osobom odmiennego wyznania (mixta religio — kan. 1060) i różnej religii (disparitas cultus — kan. 1070 § 1). Norma kanonu 1065 § 1 wskazuje, że ustanowiona dyscyplina Kościoła odnosi się do tych, którzy aktualnie porzucają wiarę katolicką przez dokonanie apostazji, herezji bądź schizmy¹. Stąd wniosek, że pojęcie „apostazji od wiary katolickiej” może być zastąpione przez wyżej wspomniane pojęcia.

Przyczyną dyktującą użycie w kan. 646 § 1 n. 1 terminu „apostazji od wiary katolickiej” jest stanowisko prawa kanonicznego przyjmującego zasadę, że Kościół ma władzę w stosunku do osób, które przyjęły chrzest, co wynika z postanowień kan. 87 i kan. 2214 § 1. Chcąc wskazać, iż normą kan. 646 § 1 n. 1 nie są objęci bracia odłączeni, prawodawca użył pojęcia „apostazja od wiary katolickiej”. W tym sensie, w świetle omawianego kanonu, przestępstwo apostazji od wiary chrześcijańskiej, a zarazem katolickiej, może popełnić tylko katolik. Inaczej mówiąc z kan. 646 § 1 n. 1 wynika, że przestępstwo apostazji, herezji i schizmy w zakonie mogą popełnić wyłącznie katolicy, ponieważ normą tą nie mogą być objęci bracia odłączeni². Nie świadczy to jednak, iż racja ta oraz wzgląd na zacieśnienie korelacji pomiędzy kanonem 646 § 1 n. 1 i kanonem 538 są tak silne, że nie dopuszczają możliwości zastąpienia pojęcia „apostazja od wiary katolickiej” pojęciami apostazji, herezji i schizmy.

¹ M. Żurowski, *Kanoniczne prawo małżeńskie okresu posoborowego*, Katowice 1976, s. 148.

² C. Pujol, *Religiosus, etiam ob haeresim, ipso facto e Religione dimittitur*, *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 65 (1967) s. 173, 174.

Wiele trudności kanoniomom następuje interpretacja pojęcia „apostazja od wiary katolickiej”, gdzie pod określeniem tym jedni widzą tylko apostazję jako odstępianie od wiary chrześcijańskiej³, drudzy — apostazję, herezję i schizmę⁴, a inni — ponadto jeszcze przystąpienie do sekty a katolickiej⁵. Rozbieżność ta w szczególności sposób uwidacznia się w związku z interpretacją kan. 646 § 1 n. 1⁶.

Wprowadzenie do Kodeksu jednolitego pojęcia „apostazja od wiary katolickiej” — zamiast stosowania wyodrębnionych pojęć apostazji, herezji i schizmy — budzi zastrzeżenia. Przez ten fakt Kościół zrezygnowałby z teoretycznej możliwości kanonami braci odłączonych za popełnione przestępstwo apostazji od wiary chrześcijańskiej. Pomimo tego, że Kościół władzy tej nigdy nie wykonuje, to jednak bracia odłączeni wyjęci byłiby w tym wypadku spod ustawy prawa karnego.

Za wprowadzeniem jednolitego pojęcia „apostazja od wiary katolickiej” przemawiają nacje dogmatyczne i racje techniki legislacyjnej. Zamiast posługiwać się pojęciami herezji, apostazji i schizmy byłby one zawarte w określeniu jednym — „apostazja od wiary katolickiej”. W ten sposób odstępianie od wiary katolickiej może być dokonane w formie powyższych trzech przestępstw. W wypadku całkowitego odstąpienia od wiary katolickiej i chrześcijańskiej — miałyby miejsce apostazja; w sytuacji takiego odstąpienia od wiary katolickiej, kiedy sprawcy przysługuje miłano chrześcijaństwa, występowałby herezja bądź schizma. Przez takie ujęcie zagadnienie unikałoby się w szeregu kanonów wyodrębniania, wydaje się, zbyt licznych pojęć. Ponadto przez zastosowanie jednolitej terminologii nie byłoby nieporozumień związanych z interpretacją kan. 2314 § 1, gdzie jedni kanoniści uważają publiczne przystąpienie do sekty katolickiej za odrębne przestępstwo⁷, a inni — przyjmując, że sekta katolicka to zarówno związek chrześcijański jak i niechrześcijański — widzą we wspomnianej czynności przestępstwo kwalifikowane w stosunku do apostazji, herezji bądź schizmy⁸. Przez użycie w kan. 2314 § 1

³ S. Goymèche, *Iuris canonici summa principia... De religiosis*, Romae 1937, s. 208.

⁴ M. C. a Coronata, *Institutiones iuris canonici*, ed. 4. Vol. I, Torino 1950, s. 850—851; T. Schaefer, *De religiosis*, ed. 4, Romae 1947, s. 895.

⁵ C. Pujol, dz. cyt., s. 165.

⁶ Tamże, s. 161.

⁷ A. Vermeersch — J. Creusen, *Epitome iuris canonici*, ed. 2, t. III, Mechliniae—Romae 1925, n. 513.

⁸ L. Schmid, *De vi verborum „acatholicus, secta acatholica, ministre acatholicus” in Iure Canonico*, Apollinaris 5 (1932) 79—80; P. Ciprotti, *De consummatione delictorum attentio eorum elemento obiectivo*, Apollinaris 8 (1935) 233.

terminu „apostazja od wiary katolickiej” — bezdyskusyjne byłoby stanowisko kanonistów uważających, że sekta a katolicka to związek zarówno chrześcijański jak i niechrześcijański.

Niejednoznaczność terminologii odnośnie do pojęcia apostazji wyraźnie ukazuje się w związku z zestawieniem kan. 646 § 1 n. 1 z kan. 2314 § 1, gdzie to samo przestępstwo ujmowane jest pod różnymi terminami. Mianowicie w świetle kan. 646 § 1 n. 1 sprawca apostazji od wiary chrześcijańskiej w zakonie uważany jest za apostatę od wiary katolickiej, za co „ipso facto” wydany jest z zakonu. Przestępstwo to ponadto zagrożone jest sankcją karną w kanonie 2314 § 1, gdzie sprawca w tym wypadku uważany jest za apostatę od wiary chrześcijańskiej.

Z tego względu, że apostazja w sensie całkowitego odstąpienia od wiary chrześcijańskiej uważana jest za herezję, którą również jest odstąpienie od wiary katolickiej (kiedy jeszcze sprawcy przysługuje miano chrześcijanina), powstaje pytanie, czy nie byłoby wskazane pod pojęcie herezji w prawie kanonicznym włączyć apostazję od wiary chrześcijańskiej? W ten sposób przez herezję rozumiano by różny zakres czy stopień zaprzeczania (lub powątpiewania) prawdzie przez Boga objawionej i wszystkim do wierności podanej. Przez takie ustawienie problemu pojęcie herezji doznałoby rozszerzenia aż do granic apostazji — kiedy odstępcy od wiary nie przysługuje miano chrześcijanina, co uważane jest także za herezję. Kodeksowe zaś określenie herezji podkreślające zachowanie przez heretyka miana chrześcijanina byłoby nieadekwatne do tak ujętych relacji pomiędzy herezją a apostazją⁹. Następnie włączenie pojęcia apostazji pod pojęcie herezji wymagałoby zmiany określenia herezji, jakie podaje kan. 1325 § 2, albo też stosowania dwóch pojęć herezji, jednego — w znaczeniu tradycyjnym (kan. 1325 § 2), drugiego — w znaczeniu szerokim, w zakres którego wchodziłaby także apostazja.

2. Projekt nowego prawa

Odnosnie do zagadnień związanych z problemem apostazji Schemat Projektu prawa karnego tidzie po linii, która pod pojęciem herezji rozumie również apostazję jako całkowite odstąpienie od wiary chrześcijańskiej. Wyraz temu daje kan. 48 § 1 proponując następującą normę: „Qui haeresim profert, et ab Apostolica Sede vel Ordinario admonitus non retractat, censura puniatur...”¹⁰. Sformułowanie powyższego kanonu i kan. 48 § 2 Projektu prawa

⁹ Kan. 1325 § 2: „Post receptum baptismum si quis, nomen retinens christianorum, pertinaciter aliquam ex veritatibus fide divina et catholica credendis denegat aut de ea dubitat, haereticus...”

¹⁰ *Schema documenti quo disciplina sanctionum seu poenarum in Ecclesia Latina denuo ordinatur*, Typis Polyglottis Vaticanis 1973.

karnego ma odpowiadać treści kanonu 2314 § 1 Kodeksu, gdzie przestępstwo apostazji jest wyłączone spod pojęcia herezji¹¹. Powstaje pytanie, czy powyższa zmiana, logicznie rzecz biorąc, znajduje swoje odzwierciedlenie w innych dziedzinach prawa? Inaczej mówiąc, czy proponowana zmiana dotyczy tylko prawa karnego?

Projekt kanonów o „Postudze Nauczania w Kościele” zawiera podobną normę do kanonu 1325 § 2 Kodeksu. Projektowany kanon 4 stanowi, że „herezją nazywamy uporczywe zaprzeczanie prawdziwie, w którą należy wierzyć wiarą Boską i katolicką, ewentualnie powątpiewanie o niej — czynione przez tego, kto przyjął chrzest”¹². Z powyższego wynika, że pojęcie herezji utrzymane jest w tym samym znaczeniu jak w obowiązującym prawie. Również Schemat nie dokonuje zmiany określenia apostazji rozumiejąc przez nią całkowite porzucenie wiary chrześcijańskiej¹³. Wniosek: Projekty nowego prawa w zasadzie nie odchodzą od tradycyjnej dyscypliny i nauki Kościoła co do pojęcia apostazji i herezji z wyjątkiem prawa karnego.

Proponowana zmiana w kan. 48 § 1 Schematu prawa karnego nie została przeprowadzona w całej rozciągłości prawa karnego. Otóż norma kan. 646 § 1 n. 1 Kodeksu, należąca do przepisów czysto karnych, mając na względzie ochronę wiary przed przestępstwem herezji, schizmy i apostazji w zakonie, w kan. 84 Projektu kanonów o instytutach życia konsekrowanego nie znajduje odzwierciedlenia według linii wskazanej przez Schemat prawa karnego¹⁴. Pojęcie bowiem „apostazji od wiary katolickiej” (kan. 646 § 1 n. 1 Kodeksu) winno być zastąpione nie przez wyodrębnienie apostazji, herezji i schizmy, jak proponuje kan. 84 Projektu o instytutach życia konsekrowanego, ale zgodnie ze Schematem prawa karnego (kan. 48 § 1) apostazja winna być zawarta w pojęciu herezji. Rezygnacja z pojęcia „apostazja od wiary katolickiej” w kan. 84 Projektu kanonów o instytutach życia konsekrowanego, na rzecz wyszczególniania przestępstw mieszczących się w tym pojęciu, jest prawie mechanicznym przepisaniem kan. 197 § 1 n. 1 M. P. „Postquam Apostolicis Litteris”¹⁵.

¹¹ Kan. 2314 § 1: „Omnes a christiana fide apostatae et omnes et singuli haeretici aut schismatici...”.

¹² Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, *Schema canonum libri III — De Ecclesiae Munere Docendi*, Typis Polyglottis Vaticanis 1977; Zob. *Posoborowe prawodawstwo kościelne*, wyd. E. Szafronowski, t. XI, z. 1, n. 211112, s. 288 (PPK).

¹³ Tamże, kan. 4: „...apostasia, fidei christianae ex toto repudatio...”.

¹⁴ *Schema canonum De Institutis vitae consecratae per professionem conciliorum evangelicorum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1977, can. 84: „Supremus Moderator de consensu sui consilii statim dimittere potest sodalem qui: 1° apostasiam, haeresim, schisma publice professus fuerit”.

¹⁵ AAS 44 (1952) 65—150.

W Projektach nowego prawa w dalszym ciągu utrzymywane jest pojęcie „apostazji od wiary katolickiej”. Pojęcie to w niezmiennym sensie ukazuje się nadal w kan. 281 Schematu prawa sakramentalnego¹⁶, który w treści odpowiada kan. 1065 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego. Rozbieżność terminologiczną, a także pojęciową, pogłębia wprowadzenie w Projektach nowego prawa, nie mniej słuszne, pojęcia odstąpienia od pełnej wspólnoty Kościoła katolickiego¹⁷. Kanon 225 n. 1 Projektu prawa sakramentalnego, podobnie jak kanon 985 n. 1 Kodeksu stanowi, że niezdołnymi do sakramentu kapłaństwa są ci, którzy odstąpili od pełnej wspólnoty Kościoła katolickiego¹⁸. Schemat pojęciem tym nie tylko zastępuje kodeksowe wyliczenie przestępstw apostazji, herezji i schizmy, ale wprowadza szersze pojęcie niż odstąpienie od wiary katolickiej przez wyakcentowanie elementu wspólnototwórczego w Kościele katolickim. Stąd przynależności do pełnej wspólnoty Kościoła katolickiego przeciwstawiła się nie tylko „obex fidei”, ale także „obex caritatis”, jak i zaciągnięte przez sprawcę kary ekskomunikacji¹⁹.

Z proponowanych norm nowego prawa kościelnego wynika, że nadal utrzymywana jest niejedynolitość pojęć i terminologii: odnośnie do zagadnień apostazji i herezji. W świetle Projektów nowego prawa kanonicznego istniejącą dotychczas rozbieżność pogłębia wprowadzenie nowego pojęcia herezji, które istniało by obok tradycyjnego rozumienia tego przestępstwa. W ten sposób przez herezję rozumiano by — w znaczeniu tradycyjnym — określenie podane przez kan. 4 Schematu o *Poslusze Nauczania w Kościele*, w znaczeniu nowym — jak przewiduje kan. 48 § 1 Schematu prawa kanonicznego, gdzie w zakresie pojęciowy herezji wchodziłaby także apostazja.

Podtrzymywane jest w Projektach istnienie pojęć „apostazji od wiary katolickiej” i „apostazji od wiary chrześcijańskiej”, do których doszłoby nowe pojęcie — „odstąpienie od pełnej wspólnoty Kościoła katolickiego”.

Niewątpliwie należy odpowiedzieć na pytanie, czy słuszne są racje, aby pod pojęciem herezji rozumiano również apostazję od wiary chrześcijańskiej, jak to proponuje kan. 48 § 1 Schematu

¹⁶ *Schema documenti pontificii quo disciplina canonica de sacramentis recognoscitur*, Typis Polyglottis Vaticanis 1975, Zob. PPK, t. VIII, z. 2, n. 15665, s. 261.

¹⁷ Tamże, n. 15597, s. 247.

¹⁸ Tamże, can. 225: „Ad recipiendos ordines sunt irregulares ex delicto, sive publico sive occulto, dommodo delictum post baptismum fuerit perpetratum: 1° qui a plena communione Ecclesiae catholicae scienter et libere defecerit”.

¹⁹ M. Żurowski, *Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*, t. I, Warszawa 1979, s. 26—29.

prawa karnego. Istnieją bowiem argumenty przemawiające za takim ujęciem zagadnienia oraz racje przeciwnie.

Argumenty przemawiające za włączeniem pojęcia apostazji pod pojęcie herezji:

1. Apostazja zawsze jest herezją, ponieważ jest odstępniem od wszystkich prawd wiary Boskiej i katolickiej. Stąd nie wydaje się słuszne stosowanie dwóch pojęć prawnych w zależności od natężenia czy zakresu naruszonego dobra prawnego.

2. Wewnętrzne zło apostazji nie różni się co do istoty od zła herezji.

3. Od strony sankcji karnej, mającej w tym wypadku na celu ochronę wiary, Kościół nie może nic więcej uczynić, jak przestępstwo herezji bądź apostazji obwarować karą ekskomunikacji.

4. Przez fakt, że zaznaczona zostanie karalność herezji, to powstaje pytanie, czy sensowne jest zaznaczanie karalności apostazji, skoro już jest karana ona jako herezja.

5. Z punktu widzenia niebezpieczeństwa społecznego, jakim dla Kościoła jest herezja i apostazja, zagrożenia są jednakowe, gdyż przestępstwa te naruszają jedność wiary i wspólnoty Kościoła katolickiego. Inaczej mówiąc, z socjologicznego punktu widzenia jednakowe niebezpieczeństwo dla wspólnoty kościelnej tkwi w herezji i w apostazji.

Racje przemawiające za utrzymaniem dotychczasowej dyscypliny Kościoła:

1. W rozumieniu teologicznym i prawnym herezja nie może być uważana za apostazję w znaczeniu całkowitego porzucenia wiary chrześcijańskiej.

2. W tradycji i historii Kościoła apostazja zawsze miała swoją typyfikację różną od pojęcia i znaczenia herezji.

3. Przestępstwo apostazji jest przestępstwem cięższym od przestępstwa herezji, chociaż nie musi być surowiej karane.

4. Uwzględniając racje ekumeniczne, Kościółowi nie jest obojętne, czy dana osoba jest (staje się) herezykiem czy apostatą, wzięwszy pod uwagę elementy wspólne pomiędzy Kościołem katolickim a braćmi oddzielenymi i niechrześcijanami.

5. Projekty nowego prawa nie zmieniają w całości pojęcia prawa kościelnego dotychczasowego pojęcia herezji z wyjątkiem Schematu prawa karnego (kan. 48 § 1). Ponadto nowe pojęcie herezji, w którego zakres wchodzi także apostazja, nie jest wprowadzane do innych przepisów prawa karnego o paralelnym przedmiocie ochrony wiary przed apostazją i herezją²⁰.

6. Propozycja normy (kan. 48 § 1 w Schemacie prawa karnego w wyniku krytycznej oceny została zmieniona przez Papieżką

²⁰ Por. Kan. 84 Schematu kanonów o Instytutach życia konsekrowanego przez profesję rad ewangelicznych.

Komisję Rewizji Prawa Kanonicznego na tradycyjne ujęcie, które przedstawia kanon 2314 § 1 w Kodeksie Prawa Kanonicznego²¹.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty wydaje się, że racje utrzymania dotychczasowej dyscypliny w dziedzinie zagadnień apostazji i herezji są silniejsze i bardziej przemawiające niż oryginalna propozycja ujęcia pod pojęciem herezji również apostazji.

Wnioski

Z tego, co było wyżej powiedziane, można wyodrębnić następujące wnioski:

1. W świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego i Projektów nowego prawa należy stwierdzić, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby zamiast pojęć apostazji, herezji i schizmy stosować w poszczególnych kanonach ujednoczone pojęcie „apostazji od wiary katolickiej”. Za takim wnioskiem przemawia w szczególności Schemat prawa karnego, który w kan. 1 § 2 proponuje ustanowienie następującej normy „Nisi lex vel praeceptum aliter expresse caveant, acatholici baptizati a poenaliibus sanctionibus in Ecclesia eximuntur”²². W myśl zasady, że katolicy, którzy przyjęli chrzest, są wyjęci spod norm karnego prawa kościelnego, nie ma potrzeby wyszczególniania przestępstwa apostazji od wiary chrześcijańskiej tylko w tym celu, aby wskazać, iż normą tą objęci są wszyscy chrześcijanie, a więc katolicy i bracia oddzieleni.

2. W Projektach kanonów nowego prawa, podobnie jak w Kodeksie Prawa Kanonicznego, uwidacznia się rozbieżność terminologii i pojęć pomiędzy poszczególnymi dziedzinami prawa na oznaczenie apostazji i herezji. To z kolei świadczy o braku właściwej koordynacji prac między poszczególnymi Zespołami Papieskiej Komisji Rewizji Prawa Kanonicznego.

3. W świetle kanonicznego prawa karnego, które w zasadzie karze za dużą winę, a więc przyjmuje zasadę subiektywizmu, uzasadnione jest, aby pojęciem herezji objęta była także apostazja od wiary chrześcijańskiej. Teologia zaś, bardziej akcentując w tej materii stronę obiektywną, utrzymuje swoistą typifikację pojęć herezji i apostazji w zależności od obiektywnego zakresu odstąpienia od wiary. W wypadku całkowitego odstąpienia od wiary chrześcijańskiej — ma miejsce apostazja. Natomiast w sytuacji, kiedy odstępy od wiary katolickiej przysługują jeszcze mianu chrześcijanina — występuje herezja. Stąd też uzasadnione byłoby ujednoczenie stanowiska teologii i kanonicznego prawa karnego odnośnie do powyższego zagadnienia.

²¹ *Communicationes* 9 (1977) 304—307.

²² *Schema documenti quo disciplina sanctionum seu poenarum in Ecclesia Latina denuo ordinatur.*

4. Kościół zawsze znał dwa pojęcia herezji w tym znaczeniu, że przez herezję rozumie się całkowite odstąpienie od wiary chrześcijańskiej — mające swoją typyfikację w postaci apostazji, oraz częściowe odstąpienie od wiary, kiedy sprawca uważany jest jeszcze za chrześcijanina.

5. Z tego względu, że apostazja jest przestępstwem cięższym od herezji, powinna też być surowiej karana. Surowsza karalność apostazji utrzymana była w Kościele aż do czasów Bonifacego VIII, który swoim postanowieniem, iż apostazja winna być karana tak jak herezja, zmienił dyscyplinę Kościoła²³. Dyscyplina ta utrzymuje się do chwili obecnej, czemu wyraz daje Kodeks Prawa Kanonicznego²⁴ oraz Schemat projektu prawa karnego²⁵.

Biorąc pod uwagę stronę subiektywną tych przestępstw, a więc ich zawinięcie, uzasadniona jest jednakoowa karalność tak apostazji jak i herezji.

6. Odnosnie do zagadnienia „de lege ferenda” należy utrzymać rozłączność pojęć apostazji i herezji przez włączenie ich tam, gdzie jest możliwe, pod pojęcie „apostazji od wiary katolickiej” z jednakowym zagrożeniem karnym. W sytuacji całkowicie rozłącznego traktowania tych pojęć, jak to w zasadzie czyni Kodeks Prawa Kanonicznego i niektóre kanony Projektów nowego prawa, należałoby zastosować surowsze zagrożenie w stosunku do apostazji niż do herezji. W ten sposób prawo karne bardziej niż dotychczas uwzględniałoby teologiczną zasadę obiektywizmu w kwestii wzajemnych relacji pomiędzy apostazją a herezją.

Problem des Abfalls vom Glauben in den Projekten des neuen Kirchenrechts

Der Aufsatz stellt die Abfallsfrage im Lichte des jetzt geltenden Rechts und in den Projekten des neuen Kirchenrechts dar. Man versuchte eine Antwort geben auf die Frage, auf welche Weise eine Vieldeutigkeit der Terminologie und Abfalls- und Häresie — Begriffs, die in Codex Iuris Canonici und in den Schemen des neuen Rechts vorkommt, gleichmässig gemacht werden soll. Man hat den Begriff der Häresie und des Abfalls, die häufig vertauschbar verstanden werden überprüft und kam man zu dem Schluss, dass diese zwei Begriffe trennbar verstanden werden sollen.

²³ C. 13, V, 2, in VI°.

²⁴ Kan. 2314 § 1.

²⁵ Kan. 48 § 1.